

ВІДГУК

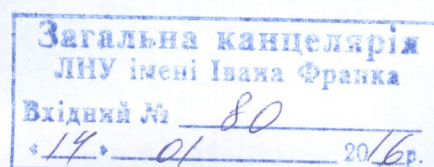
офіційного опонента

доктора філологічних наук, професора МОРОЗОВОЇ Олени Іванівни

на дисертацію Лариси Вячеславівни СОЛОГУБ

«Комунікативні стратегії фахової соціалізації адресата у науково-дидактичному дискурсі (на матеріалі сучасних англomовних підручників з екології)» (Львів, 2016. – 214 с.), подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови

Дисертаційне дослідження Лариси Вячеславівни Сологуб, що розглядається спеціалізованою вченою радою К 35.051.15 Львівського національного університету імені Івана Франка, присвячено вивченню надзвичайно важливого питання сучасної лінгвістики – виявленню і всебічному опису комунікативних стратегій фахової соціалізації адресата у науково-дидактичному дискурсі, а точніше, в одному з його провідних жанрових різновидів – англomовних підручниках з екології. Своєчасність дослідження зумовлена, перш за все, тим, що мовознавство, за образом висловом А.Д. Белової, здійснює сьогодні «масштабну атаку на комунікативні стратегії» (с. 59), що свідчить про необхідність поглибленого студіювання і комунікативних стратегій фахової соціалізації адресата. Другим – не менш важливим – показником актуальності порушеної проблематики є те, що середовищем, в якому імплементуються аналізовані стратегії, є підручники з екології, які не тільки надають студентам відповідне фахове знання, але й формують їх ставлення до навколишнього середовища, допомагають їм усвідомити свою роль у ньому та відповідальність перед сучасниками та нащадками. Отже, хоча й мовознавче дослідження не може безпосередньо вплинути на екологію в часи глобальної екологічної кризи, дисертаційна праця Л.В. Сологуб надає

об'єктивне підґрунтя, на якому мають можливість працювати педагоги, психологи та соціологи, формуючи відповідальне ставлення молоді до довкілля. Нарешті, «екологічною» є й сама наукова методологія дослідження, адже вона передбачає вивчення комунікативних стратегій фахової соціалізації у взаємодії з середовищем їх реалізації (англомовним науково-дидактичним екологічним дискурсом). Отже таке обрання **об'єкта**, що ним є стратегії і тактики фахової соціалізації адресата науково-дидактичного дискурсу у галузі екології, **предмета**, яким виступають мовні та невербальні засоби реалізації цих стратегій і тактик у дискурсі аналізованого типу, та голістичного дискурсивного **підходу** до їх аналізу свідчить про **актуальність** здійсненої Л.В. Сологуб наукової розвідки.

Метою роботи є виявити, систематизувати й описати комплекс стратегій і тактик, що реалізують єдину комунікативну програму науково-дидактичного дискурсу у галузі екології. Для досягнення цієї мети автором поставлено і послідовно розв'язано дев'ять дослідницьких **завдань**.

Суть загальної теоретичної **концепції** автора полягає в тому, що англомовний науково-дидактичний дискурс в галузі екології скерований одночасно на формування компетентного професіонала й екологічно свідомої особистості. Ця двоспрямованість виявляється у наявності у цьому дискурсі стратегій інтелектуальної орієнтації та емоційного налаштування адресата, які реалізуються крізь низку основних та допоміжних тактик, що використовують притаманні кожній з них вербальні та невербальні засоби.

У процесі послідовної розробки цієї концепції авторка одержує низку **нових** результатів, що узагальнюються в положеннях, що виносяться на захист. Ці положення є логічними та послідовними; їх зорганізовано за принципом хвилі «від загального – до конкретного – до загального»: перше

положення розкриває визначальні риси англomовного науково-дидактичного дискурсу, друге положення висвітлює гібридну природу екологічного дискурсу та особливості його взаємодії з науково-дидактичним дискурсом, третє положення характеризує провідний письмовий жанр науково-дидактичного дискурсу в галузі екології, четверте положення специфікує комунікативні стратегії і тактики розглядуваного дискурсу, а п'яте надає цілісну картину взаємозумовленості та взаємозалежності комунікативної спрямованості науково-дидактичного дискурсу, ідеологічного підґрунтя екологічного дискурсу та двох провідних стратегій, що реалізуються низкою основних та допоміжних стратегій і тактик.

Але цими – безсумнівно новими і масштабними – результатами не вичерпується наукова новизна здійсненої Л.В. Сологуб розвідки, в якій багато надзвичайно цікавих, на наш погляд, знахідок. До них можна віднести, по-перше, створення жанрограми сучасного англomовного університетського підручника з екології (с.44 et ff.) на основі методики, запропонованої науковим керівником дисертантки – проф. Т.В. Яхонтовою. По-друге, це виявлення форм аргументації (дедуктивної та емпіричної), притаманних підручникам з екології (с. 86), та з'ясування особливостей їх втілення в дескриптивних, наративних та пояснювальних пасажах (с. 108-113) – структурно і змістовно зв'язних уривках тексту, які реалізують певний спосіб організації інформації. Далі, це функції формулювання завдань (інтродуктивна, орієнтовна, інформаційна) (с. 114), а також символіка номінативних одиниць із семою 'зелений' (с. 152-153), що актуалізує систему позитивно забарвлених асоціацій. Надзвичайно перспективним і цілком суголосним експансіонізму сучасної лінгвістики є мультимодальний аспект дослідження, який реалізовано в описі допоміжних тактик графічно-видільної (с. 119-134) та пікторальної (с. 164-

172) візуалізації. Нарешті, важливим елементом новизни дисертаційної праці Л.В. Сологуб є розробка комплексної методики аналізу комунікативних стратегій і тактик фахової соціалізації адресата науково-дидактичного дискурсу у галузі екології.

Теоретична цінність дисертації міститься в тому, що в ній надається аргументована відповідь на питання про те, як комунікативні стратегії і тактики у науково-дидактичному дискурсі в галузі екології утворюють єдину програму фахової соціалізації адресата. Зокрема, виявлення конститутивних ознак досліджуваного дискурсу є вагомим внеском у дискурсологію, встановлення і систематизація комунікативно-прагматичних чинників, що впливають на тактико-стратегічну організацію аналізованого дискурсу, сприяють розбудові теоретичних підвалин прагмалінгвістики, розширення уявлень про загальну організацію підручника з екології поглиблює наукове знання у галузі лінгвістичної генології, а систематизація допоміжних (невербальних) тактик фахової соціалізації адресата розширяє наукове знання у галузі мультимодальної лінгвістики.

Здобуті Л.В. Сологуб результати заслуговують на широке **використання** в навчальному процесі в лінгвістичному вузі у лекційних курсах із загального мовознавства, стилістики (розділ «Функціональні стилі») та лексикології англійської мови (розділ «Термінологічні системи»), у спецкурсах з дискурсології, лінгвістичної генології, мультимодальної лінгвістики, а також у науковій роботі студентів та аспірантів та у викладанні англійської мови для спеціальних цілей.

Застосувавши комплексну **методику** дослідження, **методологічною базою** якої є дискурсивний підхід, автор проводить аналіз комунікативних стратегій і тактик фахової соціалізації адресата у науково-дидактичному дискурсі, доцільно комбінуючи загальнонаукові методи (описово-

аналітичний, гіпотетико-дедуктивний, індуктивно-дедуктивний, класифікації, порівняння) із суто лінгвістичними (прагматичного, жанрового, функціонально-стилістичного аналізу) та міждисциплінарними (дискурс-аналіз, інтент-аналіз, мультимодальний аналіз). Переконливості результатам надає застосування методу кількісних обрахунків.

Студіювання комунікативних стратегій і тактик фахової соціалізації адресата у науково-дидактичному дискурсі у галузі екології відбувається за чіткою та логічною теоретичною схемою, яка демонструє перехід дослідження від вирішення загальних питань до розгляду більш конкретних у межах загальної теми. Розмежування двох основних стратегій досліджуваного дискурсу – інтелектуальної орієнтації (когнітивно-семантичної) та емоційного налаштування (комунікативно-прагматичної) є принципом, що визначає **структуру дисертації**: перший розділ присвячений викладенню теоретичних засад дослідження, другий – його методологічних підвалин, третій і четвертий – дослідженню стратегій і тактик інтелектуальної орієнтації та емоційного налаштування відповідно. **Список використаної літератури** містить 318 позицій, список джерел ілюстративного матеріалу – 17 позицій. Добір бібліографічних джерел вказує на обізнаність автора із сучасними та основоположними працями за темою дослідження, а також літературознавчими публікаціями.

Уважаємо, що загалом мета дослідження успішно досягнута. Чіткість та надійність методики, значний емпіричний матеріал та ретельність його аналізу, обґрунтованість теоретичних положень та повнота висновків дають усі підстави вважати результати дослідження **достовірними та вагомими**.

Основні результати проведеного дослідження викладено у **16 публікаціях**. П'ять статей надруковані у фахових виданнях України, три – у міжнародних періодичних виданнях та три – у нефахових виданнях України. Перелік публікацій також включає 5 тез доповідей на наукових

конференціях. Публікації дисертантки пропорційно й повно висвітлюють зміст усіх чотирьох розділів дисертації. Зміст **авторереферату** ідентичний з основними положеннями дисертації. **Оформлення** дисертації відповідає діючим державним стандартам.

Наголошуючи на тому, що представлена дисертація є надзвичайно цікавим дослідженням, яке виконано ^{на} високому науковому рівні, вважаємо доцільним звернути увагу на те, що деякі моменти, на наш погляд, є дискусійними і потребують коментарів автора.

1) Чому розгляд інституційного дискурсу винесено у другий розділ, тоді як у першому розділі вже було схарактеризовано більш конкретні поняття науково-дидактичного та екологічного дискурсу? Це дещо порушує логіку викладення матеріалу «від загального – до більш конкретного».

2) Бажано було б уточнити під час публічного захисту дисертації, яка саме метафора досліджується (с. 151) – образна чи когнітивна. Принагідно поцікавимося, у чому саме автор вбачає метафоричність виразів на кшталт *beavers construct dams, freshwater crayfish clear sediment from the riverbed* (с.152) тощо.

3) Чому автор вважає, що у реченнях *We should expect one extinction per year* та *we should observe just one extinction per 100 years...* наявні перформативні дієслова ментальної діяльності? Чому автор гадає, що фото Ч. Дарвіна (с.165) чинить емоційний вплив?

4) До формальних зауважень відносимо застосування п'яти прикладів поспіль на с.87 із загальним коментарем до них усіх, коментар щодо змісту прикладів на с. 101 замість їх лінгвістичного аналізу, а також занадто довгий висновок 6 до розділу 1. Бажано було б також внести до бібліографічного списку працю Гюнтера Креса (2010) "Multimodality: a social-semiotic approach to contemporary communication".

Проте вищевикладені міркування мають дискусійний характер і жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від роботи, що є самостійним завершеним дослідженням, в якому запропоновано рішення актуальної для сучасної лінгвістики проблеми виявлення стратегій і тактик фахової соціалізації адресата у науково-дидактичному дискурсі в галузі екології. Робота виконана на високому науковому рівні, відзначається науковою новизною, має суттєве теоретичне значення для дискурсивно спрямованих досліджень у галузі лінгвістики та широкі перспективи застосування.

Таким чином, дисертація «Комунікативні стратегії фахової соціалізації адресата у науково-дидактичному дискурсі (на матеріалі сучасних англomовних підручників з екології)» відповідає діючим стандартам та регламентуючим вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», якій затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567, а її автор Лариса Вячеславівна Сологуб заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри англійської філології
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

 Морозова О.І.

Підпис Морозової Олени Іванівни засвідчую.

Вчений секретар

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

 Н. А. Віннікова

